

El Cant Gregorià. Nadal. Missa de mitjanit.

per Antoni Sala i Serra

El descobriment del cant gregorià com a forma d'expressió musical és un fet recent. El gust de l'home actual per les manifestacions espontànies i primitives i el seu desig, cada vegada més fort, de vincular-se amb les experiències d'un passat ric de suggestions i missatges, li ha permès redescobrir, amb emocionada sorpresa, la fascinació increïblement viva dels antics himnes litúrgics cristians.

Podria dir-se que la més extraordinària i inimitable qualitat d'aquesta música rau en la seva misteriosa possibilitat de sobreviure inalterable en el temps i en l'espai. El cant gregorià, nascut únicament com a medi d'oració, es desenvolupà des de Síria a Anglaterra, des d'Espanya a l'Àsia Menor.

No es pot establir amb exactitud quins són els primers cants cristians, però és evident que estan emparentats amb la "salmòdia" hebraica, encara que amb influència grega i romana. Des d'un principi queden exclosos els instruments musicals. Sabem per antics documents que el cant és part integrant de l'oració dels primers cristians, prèviament formulades, a excepció del Pare Nostre, confien especialment a la veu el sentiment que suggereix algunes vegades la paraula. Junt amb aquestes formes improvisades se'n troben d'altres de codificades, com per exemple els "salmos", influència de la religió hebrea, que els cristians mantenen seguint el costum de recitar-los cantant. Tot i les precaucions de l'Església, el cant "planer" es propagà amb característiques pròpies per les distintes regions del cristianisme; pràctica que degut a les apassionades aportacions dels fidels, enduts per l'entusiasme, introduí a les esglésies cançons d'inspiració profana. És l'any 387, en el Concili de Laodicea, que es prohibeixen aquestes degradacions i s'ordena que el cant ha de ser cantat segons les instruccions i amb cantors organitzats. Tot això fou definitivament ordenat per Sant Gregori (590-604) dit el Gran.

En aquest mateix període, es desenvolupa l'activitat episcopal a Mila de Sant Ambrosi (cant ambrosià), el qual es pot considerar el primer codificador d'aquesta nova teoria musical. Se li atribueix l'ús "antifonal" entonat alternativament per dos cors. Però la completa i definitiva sistematització és obra de Sant Gregori el Gran, i té per finalitat l'organització del repertori i de les directrius perquè, a la pràctica, es desenvolupi sense arbitrariedats. És el seu "Antifonari", base de tota posterior difusió del cant que pren el nom de GREGORIÀ. Durant el seu pontificat adquireixen anomenada com a centres del cant gregorià els monestirs de Wearmouth, a Anglaterra; Reichenau i Metz, a Alemanya; Sant Gaill, a Suïssa; i Rouen, a França. Els materials recollits per Sant Gregori estan constituïts pels cànctics per a la MISSA. Cal recordar que aquesta litúrgia de la Missa es distingeix en l'ordinari, constituït per cants fixes: Kyrie, Gloria,

Credo, Sanctus i Agnus Dei. L'altra part, *el propi*, varia segons les diferents cerimònies de l'any litúrgic, i, d'acord amb la funció litúrgica, poden ser cants processionals o cants intercalats. Al primer grup hi pertanyen l'Introït, l'Ofertori i la Comunió; al segon, també, el Gradual i l'Al·leluia.

L'Introït, és el cant que acompanya el seguici d'entrada del celebrant, obre el sant ofici, presenta la idea del temps litúrgic de la cerimònia, i inicia el misteri del dia. El Gradual, antigament, es cantava sobre les primeres marxes i té la funció d'intensifi-

El diaca Pere sorprenent a Sant Gregori en èxtasi. Còdex del s. XII. (Biblioteca Reial. Brusel·les).

car la meditació sobre la primera lectura, car el text és tret de l'Antic Testament. L'Al·leluia, per contra, és un crit de lloança i d'alegria. La Seqüència pot considerar-se com una prolongació, musical i poètica, de l'Al·leluia. Del gran nombre de seqüències que existien en l'Edat mitja, poques foren conservades després del Concili de Trento (segle XVI). L'Ofertori és un acompanyament a l'ofertament del pa i el vi. La Comunió es cantava durant la desfilada dels combregants, fent resaltar la unió sacramental.

Tot això quedà així després de moltes

AMB TOTA SEGURETAT...

MSS

Mútua de Seguros de Sabadell

Indústria, 16

Tels. 725 91 33 - 725 93 43 SABADELL

l'artística

COMPRA-VENDA

Calaixeres, Mobles, Llums, Bescuits,
Porcellanes, Nines, Postals i Llibres

BORRIANA, 35-37

TEL. 725 62 30

08202 SABADELL

AMB TOTA SEGURETAT...

MSS

Mútua de Seguros de Sabadell

Indústria, 16

Tels. 725 91 33 - 725 93 43 SABADELL

Ulls Nous

Pessebre vivent

per Calassanç Balagué

rivalitats entre monestirs durant segles, amb distintes interpretacions, de les quals per la seva importància i inquietud estudiantosa i conservadora, preval l'antiga escola de l'Abadia de Sant Pere de Solesmes. L'ús de la llengua vernàcula arran del Concili Vaticà II, féu desminuir el gregorià, però, en canvi, creix el seu interès musicològic.

En aquestes vetlles del NADAL, tal com diu Dom Guéranger de Solesmes, "...tot és misteriós i on el VERB DE DÉU és l'avantguarda de l'aurora i el seu naixement en el temps; Un Infant és un Déu; Una Verge esdevé Mare i resta Verge; les coses divines es barregen amb les humanes i el sublim, la poesia i el gloriós queden concretats en una sola paraula evangèlica: "El Verb es feu carn"...

És en la beatitud d'aquests dies que ens ha fet reflexionar sobre la música més pura i representativa a la festivitat. Retornant als orígens, és, possiblement la *MISSA DE MITJANIT GREGORIANA*, la que ens acostava més al transcendental i sobrenatural fet evangèlic, amb música i plegària de les veus i cants dels monjos, i per uns moments retrobarem en el cant gregorià aquell permanent missatge de l'Introït d'aquesta nit. *DOMINUS DIXIT*. "El Senyor m'ha dit: Tu ets el meu Fill i Jo t'he engendrat avui". "Per què, doncs les nacions s'agiten i els pobles mediten, endebades, complots?".

DISCOGRAFIA

CANT GREGORIÀ per NADAL

NOEL. Messe de Minuit.

Cor de Monjos de l'Abadia de Sant Pere de Solesmes.

Disc SM-43 núm. 30.10.19

PROPIUM PRIMAE MISSAE IN NATIVITATES (Erste Weihnachts-mess)

Cor de Monjos benedictins del Monestir Santa Maria Einsiedeln.

Disc Archiv Produktion núm. 2533 131.

HUSVET MAGYAR GREGORIANUM KARACSONYTOL VIZKERESZTIG

Schola Hungarica

Disc Hungaroton SLPX 12050

GREGORIAN ENEKEK AUSZTRIABOL VIZKERESZTIG

Schola Hungarica

Disc Hungaroton SLPD 12950

Foto J. Busoms

Als nostres pessebres tradicionals tot és moviment. Nadal és la línia de demarcació que divideix els homes segons la seva capacitat de moure's en direcció de "l'esdeveniment".

Les casetes tenen les portes obertes i les finestres també; altres, però, són tancades. Les figures caminen cap a Betlem; altres resten ocupades en els seus quefers de la casa o del camp.

Dues categories d'homes: els qui responen a la provocació del "fet extraordinari" i van a veure, a assabentar-se, a contemplar. I els qui no abandonen el seu estatge.

Hi ha una tercera categoria: els individus com Herodes que s'exciten, estan inquietos, es preocupen perquè se n'adonen de la seva "presència" com una amenaça. El Nen pot ser un contrincant perillós. Cal posar-se en guàrdia, defensar les pròpies posicions que trontollen; que no capgiri la nostra escala de valors...

Un Déu que baixa, que es mou, que s'humilia, que ve a cercar l'home, és natural que obligui a prendre posicions: la recerca apassionada o la indiferència, el desig o la por, la dèria de trobar o el temor d'haver de passar comptes, la pobresa

o la sospitosa autosuficiència.

Els pastors deixen els seus ramats al ras, avisats des del cel, i van sense espera a "veure" això que ha passat i que el Senyor els ha fet conèixer.

I es mouen, també, des de molt lluny, els Mags per anar a adorar el rei dels jueus.

Molts es desinstal·len per causa de la notícia. Però molts no abandonen les cases, les seguretats, els costums, el diner, el confort.

Aquest Déu no entra als seus programes. Betlem no està en els seus itineraris. El nounat no justifica el viatge.

"En Ell hi havia la vida i aquesta vida era la llum dels homes". (Jn 1,4).

Déu, quan baixa a la terra, vol començar amb la claror. Nosaltres volem una flameta que no molesti massa. Així el Nadal arriba a ser una festa de portes tancades, de portes endins.

-No hi ha lloc per a Déu en les nostres llars, habitatges i viles? Quan Jesucrist decideix venir al món, espera; no força les portes perquè la porta s'obre des de dins. Mai l'amor pot ser coacció. L'amor accepta el risc de ser rebutjat i refusat.

Després de la primera porta oberta de bat a bat, la de la mare Maria - "Heus aquí l'esclava del Senyor; que es faci en mi segons el que tu m'has dit" - amb el Nadal s'inaugura el temps de la paciència de Déu, de les esperes interminables del diví Captaire a les portes dels homes.

Que el pessebre de la nostra vida sigui vivent i acollidor. Que Jesús nat no hagi de sortir fora de la nostra ciutat amb els peus cansats de Maria i de Josep descoratjat.

MORRAL

Arimón, 113- 117
Tels. 725 49 77 - 725 41 87
SABADELL

**Trofeus
Copes
Medalles
Insignies
Clauers
Rètols
Etc.**